

SOSIAALI- JA TERVEYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 55/2009 vp

Hallituksen esitys laiksi tapaturmavakuutus- lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 20 päivänä lokakuuta 2009 lähettänyt sosiaali- ja terveysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi tapaturmavakuutuslain muuttamisesta (HE 224/2009 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Jaakko Hannula ja hallitusneuvos Katriina Alaviuhkola, sosiaali- ja terveysministeriö
- asiantuntijalääkäri Raili Pirttimäki, Kansaneläkelaitos
- erityisasiantuntija Sinikka Huhtala, Suomen Kuntaliitto
- lakimies Paula Ilveskivi, Akava ry

- ylilääkäri Kari Kaukinen, Elinkeinoelämän keskusliitto ry
- asiantuntijalääkäri Kari Haring, Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- lakiasiaainjohtaja Kirsi Pohjolainen, Tapaturmavakuutuslaitosten liitto
- sosiaali- ja terveystieteellinen asiamies Riitta Työläjä, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry
- puheenjohtaja Merja Heikkonen, Vammaisfoorumi ry
- oikeuksienvälontalakimies Liisa Murto, Vammaisfoorumi ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Suomen Yrittäjät
- oikeustieteen lisensiaatti Maija Sakslin
- tasa-arvovaltuutettu Pirkko Mäkinen.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tapaturmavakuutuslain työtapaturmavakuutuksen haittarahaa koskevia säännöksiä. Tapaturmavakuutuslakiin kirjattaisiin nykyistä tarkemmin haittarahakorvauksen myöntämiseen ja suuruuteen vaikuttavat edellytykset. Haittarahakorvauksen perusteena olevan pysyvän yleisen haitan käsitettä selkeytettäisiin ja lakiin kirjattaisiin nykyistä yksityiskohtaisemmin keskeiset perusteet, joilla työtapaturmien aiheuttamien vammojen ja sairauksien aiheuttama yleinen haitta arvioidaisiin.

Yksityiskohtaisemmat säännökset haittaluokituksesta, jolla erilaisten vammojen ja sairauksien aiheuttama yleinen haitta suhteutetaan toisiinsa, ehdotetaan annettaviksi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Lisäksi lakiin ehdotetaan tehtäväksi eräs säädöstekninen muutos.

Laki ehdotetaan tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2010. Lakia ehdotetaan sovellettavaksi työtapaturmiin, jotka ovat sattuneet, ja ammattitauteihin, jotka ovat ilmenneet lain voimassa ollessa.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetaan muutettavaksi tapaturmavakuutuslain haittarahaa koskevia säännöksiä.

Haittarahan myöntämiseen ja suuruuteen vaikuttavat tekijät kirjataan aikaisempaa selkeämmin lakiin. Myös haittarahakorvauksen perusteena olevan pysyvän yleisen haitan käsitettä selkeytetään ja lakiin kirjataan yksityiskohtaisemmin ne perusteet, joilla vammojen ja sairauksien aiheuttama haitta työtapaturmien osalta arvioidaan.

Esityksen tavoitteena on, että tapaturmavakuutuslakiin perustuva työtapaturmavakuutuksen haittaluokitus saatetaan vastaamaan lääketieteessä tapahtunutta kehitystä ja että haitan arvioinnissa voidaan ottaa huomioon erityyppisten toiminnanvajausten muuttunut painoarvo nyky-yhteiskunnassa. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan lain voimaan tultua tarkemmat säännökset, joilla erilaisten vammojen ja sairauksien aiheuttama yleinen haitta suhteutettaisiin vamma- ja sairauskohtaisesti toisiinsa jakamalla ne haittaluokituksen avulla 20 haittaluokkaan.

Esitykseen sisältyy myönteisiä parannuksia vaikeasti määriteltävien haittojen osalta. Tapaturmavakuutuslakiin sisällytetään esimerkiksi perussäännökset siitä, miten kipu otetaan huomioon korottavana tekijänä haitan arvioinnissa. Lisäksi lain tasolla säädettäisiin, miten haitta määritellään useiden samanaikaisten vammojen kohdalla tai kun työntekijällä on jo tapaturmaa aikaisempi vamma. Haittaluokkaa korottavana tekijänä otetaan lisäksi huomioon vamman tai sairauden kohdistuminen elimeen tai toimintoon, joka oli jo ennen tapaturmaa työntekijälle poikkeuksellisen tärkeä hänen aikaisemman vammansa tai sairautensa takia. Myönteinen uudistus on myös se, että vamman tai sairauden pahentuessa yhden haittaluokan muutos johtaa vahvistetun haittaluokan oikaisuun.

Haittaluokituksen soveltamisesta

Tapaturmavakuutuslain mukaan haittaluokkaa ei käytetä muiden tapaturmaetuuksien kuin haittarahan perusteena. Haittaluokka ei siten vaikuta esimerkiksi työtapaturmassa vaikeasti vammautuneelle henkilökohtaisen avuntarpeen perusteella tapaturmavakuutuslainsäädännön mukaan myönnettäviin vammais- ja kuntoutuspalveluihin eikä työkyvyttömyyden perusteella maksettavaan ansionmenetykskorvaukseen.

Esityksen perusteluissa todetaan, ettei esityksellä oteta lainsäädännöllisesti kantaa haittaluokituksen mahdolliseen soveltamiseen muissa etuusjärjestelmissä kuin työtapaturmavakuutuksessa. Tapaturmavakuutuslain mukaisen haitan käsitteen soveltuvuus ja haittaluokituksen käyttäminen muissa etuusjärjestelmissä on tarkoituksenmukaista ratkaista erikseen kunkin järjestelmän tavoitteet ja tarpeet huomioon ottaen.

Valiokunta toteaa, ettei lääketieteellisin perustein määritelty vamma tai sairaus ratkaise sitä, milloin henkilö on esimerkiksi vammaispalvelulain tarkoittamien palvelujen ja tukitoimien piiriin kuuluva vammainen tai vaikeavammaisen henkilö. Esityksen perusteluissakin todetaan, että vammaispalvelulain perusteella palveluiden myöntämisedellytyksiä arvioitaessa huomioidaan ensisijaisesti muita tekijöitä eikä lääketieteellinen haitta ole ainoa palveluiden järjestämisen edellytys. Vammaisuutta tai vaikeavammaisuutta on aina arvioitava todetun vamman tai sairauden lisäksi suhteessa etuutta hakevan henkilön yksilöllisiin olosuhteisiin ja elinympäristöön. Myös oikeuskäytännössä on katsottu, että henkilön vaikeavammaisuutta arvioitaessa on kiinnitettävä huomiota lääkärinlausuntoihin sekä henkilön elämäntilannetta ja vammasta tai sairaudesta aiheutuvaa yksilöllistä palvelutarvetta kuvaaviin muihin selvityksiin ja lausuntoihin.

Valiokunta korostaa, ettei tapaturmavakuutuslain mukainen haittaluokitus voi millään tavoin poistaa kunnan päätöksentekijän velvollisuutta tehdä yksilöllinen sosiaalinen sekä lääketieteellinen selvitys ja arvio vammasta tai sairau-

desta ja siitä johtuvasta haitasta. Nyt muutettavaa haittaluokitusta käytetään sellaisenaan haitan arviointikriteerinä vain tapaturmavakuutusjärjestelmässä ja sen ulkopuolella vahingonkorvauslain mukaiselle täyden korvauksen periaatteelle rakentuvissa liikenne- ja potilasvakuutusjärjestelmissä.

Haittaluokitusta hyödynnetään myös Kansaneläkelaitoksen maksaman 16 vuotta täyttäneen vammaistuen haitan määrittelyssä. Lääketieteellinen haitta ei kuitenkaan ole ainoa etuuden myöntöedellytys. Vammaisuuksista annetun lain 8 §:n mukaan etuuteen on oikeutettu 16 vuotta täyttänyt henkilö, jonka toimintakyvyn arvioidaan olevan sairauden, vian tai vamman vuoksi yhtäjaksoisesti heikentynyt vähintään vuoden ajan. Lisäksi edellytetään, että henkilön sairaudesta, viasta tai vammasta aiheutuu haittaa, avuntarvetta tai ohjauksen ja valvonnan tarvetta taikka erityiskustannuksia.

Valiokunta korostaa, että haitta on vain yksi tekijä etuuden myöntämisperusteissa. 16 vuotta täyttäneen vammaistuen myöntämisessä olennaisia kriteerejä ovat viasta tai vammasta aiheutuvan haitan lisäksi vammasta aiheutuvat erityiskustannukset samoin kuin toimintakyvyn heikkenemisestä aiheutuva avuntarve. Asian käsittelyssä on tullut esiin, ettei Kansaneläkelaitoksessa ole katsottu olevan tarvetta tapaturmavakuutuslain haittaluokitukselta poikkeavan oman haittaluokituksen laatimiseen, koska lakiin perustuva haittaluokitus on lääketieteellisin perustein laadittu ja monipuolisesti arvioitu. Valiokunta tähdentää, että ratkaisutoiminnassa on noudatettava vammaisuuksista annetussa laissa olevia tuen myöntämisen ehtoja, joissa ohjavana ei voi olla tapaturmavakuutuslain mukainen haittaluokitus.

Haittarahan kertakorvaus

Lakiehdotuksen 18 e §:n mukaan haittaraha maksetaan kertakorvauksena, jos vamma tai sairaus kuuluu haittaluokkaan 1—10. Sen sijaan haittaluokkiin 10—20 kuuluvista vammoista haittarahakorvaus maksetaan työntekijän valinnan mukaan joko kertakaikkisena tai jatkuvana korvauksena. Käytännössä alempiin haittaluok-

kiin kuuluvat korvaukset ovat tavanomaisimpia, joten suurin osa haittarahakorvauksista maksetaan kertakorvauksena.

Vammoista ja sairauksista, joille on lääketieteellisen kokemuksen mukaan ominaista, että ne pahenevat ja johtavat nopeasti kuolemaan, suoritetaan haittaluokkaa 10 vastaava kertakaikkinen korvaus. Vaikka ehdotetun 18 e §:n 2 momentissa puhutaan myös vammoista, pykälän yksityiskohtaisten perustelujen mukaan säännös on tarkoitettu sovellettavaksi vain ammattitautina korvattaviin työn aiheuttamiin sairauksiin, kuten asbestisyöpiin. Valiokunta toteaa, että vastaavia ammattitauteja ovat myös muut syövä, muun muassa kivipölyn ja puupölyn aiheuttamat syövä samoin kuin muut mahdolliset nopeasti kuolemaan johtavat ammattitautina korvattavat sairaudet.

Hallituksen esityksessä ehdotettu pääomitusmenettely ei ole uusi, vaan se sisältyy ehdotetun mukaisena jo nyt voimassa olevaan lakiin. Nykyisten kertakorvauksen pääomitusperusteiden osalta käytetään yhtenä laskuperusteena lakisääteisessä vahinkovakuutuksessa yleisesti vuonna 2004 käyttöön otettua valtakunnallisesta väestö- ja tapaturmavakuutuslustoaineistosta johdettua kuolevuusmallia. Naiset elävät tilastollisesti keskimäärin miehiä pidempään. Tämä johtaa siihen, että naisten osalta käytetään tällä hetkellä suurempaa ikäkerrointa, jolloin kertakaikkinen haittaraha voi olla naiselle suurempi kuin samanikäiselle miehelle. Ehdotettu säännös mahdollistaa mainitun menettelyn jatkumisen, mikä voi johtaa samanikäisille miehille ja naisille erisuuruiseen kertakorvaukseen.

Hallituksen esityksessä säännöstä on perusteltu sillä, että työntekijän jäljellä oleva elinikä vaikuttaa korvausvastuun arviointiin. Hallituksen esityksen perusteluissa viitataan miesten ja naisten yhdenvertaista kohtelua koskeviin direktiiveihin 2006/54/EY ja 2004/113/EY. Mainituissa direktiiveissä on hyväksytty, että sukupuolta voidaan perussopimuksissa taattuina perusvapauksia ja muita perustavaa laatua olevia periaatteita loukkaamatta käyttää maksujen ja etuuksien perusteena silloin, kun sukupuoli vaikuttaa vakuutusmatemaattisesti vakuutettavan

riskin arviointiin. Perusteluissa todetaan, etteivät direktiivit nimenomaisesti koske lakisääteisiä sosiaaliturvajärjestelmiä, mutta direktiiveissä hyväksyttyä sukupuolten erilaista kohtelua koskevaa sääntelyä voidaan yleisesti hyväksyttävänä periaatteena soveltaa myös lakisääteisissä sosiaaliturvajärjestelmissä silloin, kun sukupuoli vaikuttaa vakuutusmatemaattisesti korvausvastuun arviointiin.

Esityksen perusteluissa ei viitata neuvoston direktiiviin 79/7/ETY miesten ja naisten tasa-arvoisen kohtelun periaatteen asteittaisesta toteuttamisesta sosiaaliturvaa koskevissa kysymyksissä, joka on annettu joulukuussa 1978. Se on ensimmäinen ja toistaiseksi ainoa direktiivi, joka koskee lakisääteistä sosiaaliturvaa. Kiistatonta on, että Suomen lakisääteinen tapaturmavakuutus ja sen etuudet haittaraha mukaan lukien ovat direktiivin tarkoittamaa sosiaaliturvaa.

Mainitun direktiivin 4 artiklassa todetaan tasa-arvoisen kohtelun periaatteella tarkoitettua, että minkäänlaista sukupuoleen perustuvaa syrjintää ei saa esiintyä välittömästi eikä välillisesti etenkin siviilisäädyn ja perheaseman perusteella eikä varsinkaan, kun kysymyksessä ovat muun ohella etuuksien laskentaperusteet sekä etuuksiin olevan oikeuden kestoa ja jatkumista koskevat edellytykset. Direktiivi ei toisin kuin myöhemmin annetut direktiivit 2004/113/EY ja 2006/54/EY määrittele, mitä välitön ja välillinen syrjintä tarkoittaa. Uudempiin direktiiveihin otetut määritelmät perustuvat EY-tuomioistuimen direktiiviä 79/7/ETY myöhempään oikeuskäytäntöön, joka oikeusvarmuuden lisäämiseksi on kirjattu direktiiveihin. Oikeuskäytännön mukaan välillisenä syrjintänä pidetään muun muassa naisiin ja miehiin (esim. fyysisiin ominaisuuksiin) liittyvien faktojen huomiotta jättämistä.

Vastaavasti vakuutusmatemaattisten tekijöiden vaikutusta koskeva oikeuskäytäntö on syntynyt direktiivin 79/7/ETY jälkeen ja tämä oikeuskäytäntö on otettu huomioon ja kirjattu uudempiin direktiiveihin.

Vaikka lakisääteistä sosiaaliturvaa koskeva direktiivi 79/7/ETY on edelleen voimassa, valokunnan saaman selvityksen mukaan on löydettyä

vissä perusteita sille, että sen jälkeen syntynyt ja uudempiin direktiiveihin kirjattu vakuutusmatemaattisiin tekijöihin liittyvä EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntö vaikuttaa myös lakisääteiseen sosiaalivakuutukseen. Toisaalta asiantuntijalausunnoissa on tuotu myös esiin, ettei sosiaaliturvaa koskeva direktiivi 79/7/ETY sisällä mahdollisuutta erisuuruisiin maksuihin ja etuuksiin vakuutusmatemaattisilla perusteilla eikä niitä voi pitää sallittuina lakisääteisissä sosiaaliturvajärjestelmissä pelkästään sen perusteella, että direktiivi 2006/54/EY sisältää tätä koskevan poikkeuksen. Lisäksi on selvää, että jälkimmäisessä direktiivissä oleva poikkeus on tarkoitettu suppeaksi eikä sen käyttäminen vakuutusmatemaattisena tekijänä saa johtaa eroihin yksilöiden maksuissa ja etuuksissa.

Haittarahan määrä on haittaluokan osoittama prosenttiosuus vähimmäisvuosityöansiosta. Haittarahan laskentaperusteet ovat siten miehille ja naisille samat. Haittaraha on elinaikainen etuus sekä naisilla että miehillä eli naisten ja miesten oikeus etuuteen jatkuu lähtökohtaisesti yhtä pitkään.

Hallituksen esityksessä on kysymys sekä naisten että miesten jäljellä olevalle elinajalle myönnetyn etuuden pääomittamisesta ja sen suorittamisesta kertakorvauksena. Pääomittamisen tarkoitus on laskea kertakorvauksen määrä niin, että se mahdollisimman hyvin vastaa sitä määrää, joka henkilölle olisi maksettava, jos haittaraha maksettaisiin jatkuvana korvauksena. Jos haittarahan pääomittamisessa käytetään esimerkiksi keskiarvoa miesten ja naisten odotettavissa olevasta jäljellä olevasta eliniästä, tuloksena on, ettei kertakorvauksena maksettava etuus enää monissakaan tapauksissa vastaisi ennustettavissa olevaa jäljellä olevaa elinaikaa. Tällainen menettely saattaisi olla ristiriidassa direktiivin 79/7/ETY 4 artiklan tasa-arvon toteutumista koskevan vaatimuksen kanssa, kun on kyse etuuksiin olevan oikeuden kestosta.

Suomessa hyväksyttiin vuonna 2007 yksityisiin vakuutuksiin tasa-arvodirektiivin mahdollistama poikkeusjärjestely, joka sallii sukupuolen käyttämisen vakuutusmatemaattisena tekijänä maksujen ja etuuksien laskennassa. Kun työ-

elämä- ja tasa-arvovaliokunta käsitteli yksityisiä vakuutuksia koskevaa poikkeusta, valiokunta piti tärkeänä, että järjestelmää kehitetään niin, että sukupuolen käyttämisestä vakuutusmaattisena tekijänä voidaan ajan myötä luopua (TyVM 2/2007 vp).

Sosiaali- ja terveysvaliokunta toteaa, että vaikka edellä mainittuja direktiivejä ja EY-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä tulkittaisiin niin, että haittarahan päämittamisen yhdeksi laskentaperusteeksi voidaan ottaa sukupuolen mukaan määräytyvä keskimääräinen elinikä, olisi sukupuoleen perustuvista laskentaperusteista kuitenkin hyvä ajanoloon luopua. Esimerkiksi jäljellä olevaan elinikään sukupuolen sijasta merkittävästi vaikuttavat monet muut, muun muassa sosioekonomiset tekijät. Miesten ja naisten välisen elintapaerojen supistuessa supistuu myös ero odotettavissa olevassa eliniässä. Sukupuolineutraalien laskentaperusteiden voidaan katsoa soveltuvan muutoinkin paremmin lakisääteisen sosiaalivakuutuksen luonteeseen.

Asetuksenantovaltuudet

Eesityksen mukaan kertakaikkisena maksettava haittaraha lasketaan nykyiseen tapaan haittarahan pääoma-arvoa vastaavaksi ottaen huomioon vahingoittuneen tilastollisin perustein arvioitu keskimääräinen jäljellä oleva elinikä tapaturman sattuessa. Lakiehdotuksen 18 e §:n 3 ja 5 momentin mukaan kertakorvauksen pääomituksen laskentaperusteista säädetään sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Viimeksi perusteet on vahvistettu sosiaali- ja terveysministeriön 12 päivänä syyskuuta 2006 antamalla päätöksellä (STM/2083/2006), jota ei kuitenkaan ole julkaistu määräyskokoelmassa. Laskentaperusteita ovat mainitun eliniän lisäksi muun muassa korvausvastuun diskontattu korkokanta.

Lakiehdotuksessa oleva asetuksenantovaltuus on ehdotetulla tavalla ilmaistuna liian väljä eikä täytä perustuslain vaatimusta siitä, että yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteiden on käytävä täsmällisesti ilmi laista. Valiokunta ehdottaa valtuussäännöstä täsmennettäväksi siten, että laista käy selkeämmin ilmi haittarahan

pääomituksen laskentaperusteet. Sisällöltään perusteet ovat samat kuin nyt käytössä olevat.

Yksityiskohtaiset perustelut

18 b §. Pykälän tarkoituksena on, että myös saman raajan, aistin tai toiminnallisen kokonaisuuden haitta pyrittäisiin määrittämään ensin yksityiskohtaisia vamma- ja sairausnimikkeitä käyttäen, jos se on mahdollista, ja vasta toissijaisesti laajemman kokonaisuuden toiminnanvajauksen perusteella. Tästä syystä valiokunta ehdottaa, että pykälän 1 momentin viimeisen virkkeen sana "määritetään" korjattaisiin muotoon: "voidaan määrittää".

18 e §. Pykälän 3 momentin mukaan haittarahan kertakorvauksen laskentaperusteena käytettäisiin julkisten tilastojen perusteella tehtyä arviota kuhunkin ikä- ja syntymävuosiluokkaan kuuluvien miesten ja naisten odotettavissa olevasta jäljellä olevasta eliniästä, esimerkiksi Tilastokeskuksen asianomaisia tilastoja käyttäen. Pääoma-arvojen laskennassa käytettäisiin arviota tulevasta pidemmän aikavälin riskittömästä korosta, jolloin kertakorvauksen saajalla olisi mahdollisuus turvata tulevat vuotuisuoritukset tallettamalla kertakorvaus riskittömästi. Tarkemmat säännökset kertakorvauksen pääoma-arvon määrittämisestä ehdotetaan annettaviksi sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella. Koska korkotasossa esiintyy vaihtelua taloudellisiin tekijöihin liittyen ja elinikäodotteet muuttuvat ajan myötä, pääomitusperusteista säädettäisiin asetuksella enintään kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan. Vastaava pääomitusmenettely tehdään 5 momentin mukaan myös, kun jatkuvana maksettava haittarahakorvaus halutaan myöhemmin vaihtaa kertakorvaukseksi. Tällöin haittarahakorvaus vaihdettaisiin sen pääoma-arvoa vastaavaksi pääomaksi sinä ajankohtana, jolloin jatkuvana maksettu haittaraha vaihdetaan kertakorvaukseksi. Pääoma-arvon laskentaperusteena käytetään muutoin 3 momentissa ehdotettua pääomitusmenettelyä, mutta laskennassa käytettäisiin 3 momentissa säädettyä korkokantaa lisättynä yhdellä prosenttiyksiköllä. Näin tehdään

siksi, että korkokanta ei olisi pienempi kuin vakuutusyhtiön korvausvastuussaan soveltama diskonttaus korkokanta, joka vakuutusyhtiölain (521/2008) mukaan tulee valita turvaavasti.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sosiaali- ja terveysvaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 18 b ja 18 e § muutettuina seuraavasti:

Valiokunnan muutosehdotukset

18 b §

Haittaluokka määritetään etsimällä haittaluokituksesta yhtä tai useampaa vammaa tai sairautta mahdollisimman tarkoin kuvaava nimike ja sitä vastaava haittaluokka. Jos soveltuvaa nimitystä ei ole tai jos nimitystä koskeva haittaluokka ei vammaa tai sairauden erityisen laadun, laajuuden tai vaikeusasteen vuoksi vastaa aiheuttavaa haittaa, haittaluokka määritetään koko raajan, aistin tai muun toiminnallisen kokonaisuuden toiminnanvajausta kuvaavan yleisemmän nimityksen perusteella. Haittaluokka voidaan määrittää viimeksi mainituin tavoin myös, jos samaan raajaan, aistiin tai muuhun toiminnalliseen kokonaisuuteen kohdistuu useita vammoja tai sairauksia.

(2—7 mom. kuten HE)

18 e §

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Kertakorvaus lasketaan haittarahan pääoma-arvoa vastaavaksi pääomaksi huomioon ottaen

työntekijän tilastollisin perustein arvioitu keskimääräinen jäljellä oleva elinikä tapaturman satuttuessa. *Pääoma-arvon laskentaperusteena käytetään julkisten tilastojen perusteella tehtyä arviota kuhunkin ikä- ja syntymävuosiluokkaan kuuluvien miesten ja naisten odotettavissa olevasta jäljellä olevasta eliniästä. Korkokantana pääoma-arvojen laskennassa käytetään arviota tulevasta pidemmän aikavälin riskittömästä korosta. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan enintään kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan tarkemmat säännökset kertakorvauksen pääoma-arvon määrittämisestä.*

(4 mom. kuten HE)

Jos työntekijä haluaa myöhemmin vaihtaa jatkuvana maksettavan haittarahakorvauksensa kertakorvaukseksi, hänellä on 2 momentissa säädettyä poikkeusta lukuun ottamatta oikeus tähän vaihtoon. Tällöin haittarahakorvaus vaihdetaan sen pääoma-arvoa vastaavaksi pääomaksi huomioon ottaen työntekijän tilastollisin perustein arvioitu keskimääräinen jäljellä oleva elinikä ajankohtana, jolloin jatkuvana maksettu haittараha vaihdetaan kertakorvaukseksi. *Pääoma-arvon laskentaperusteena käytetään julkisten tilastojen perusteella tehtyä arviota kuhunkin ikä- ja syntymävuosiluokkaan kuuluvien miesten ja naisten odotettavissa olevasta jäljellä olevasta eliniästä. Korkokantana pääoma-arvojen laskennassa käytetään 3 momentissa säädettyä korkokantaa lisättynä yhdellä prosenttiyksiköllä. Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksella annetaan enintään kolmeksi kalenterivuodeksi kerrallaan tarkemmat säännökset pääoma-arvon määrittämisestä.*

Helsingissä 8 päivänä joulukuuta 2009

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Juha Rehula /kesk	Jukka Mäkelä /kok
vpj.	Sirpa Asko-Seljavaara /kok	Håkan Nordman /r
jäs.	Outi Alanko-Kahiluoto /vihr	Markku Pakkanen /kesk
	Risto Autio /kesk	Päivi Räsänen /kd
	Hannakaisa Heikkinen /kesk	Paula Sihto /kesk
	Arja Karhuvaara /kok	Satu Taiveaho /sd
	Anneli Kiljunen /sd	Lenita Toivakka /kok
	Marjaana Koskinen /sd	Erkki Virtanen /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Eila Mäkipää.

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esityksen mukaan haittaluokitusta hyödynnetään myös Kansaneläkelaitoksen etuuksien myöntämisharkinnassa sekä kuntien vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain (vammaispalvelulaki) mukaisten palveluiden myöntämisedellytyksistä päätettäessä. Lääketieteellinen haitta ei ole ainoa palveluiden järjestämisen edellytys, mutta sitä käytetään yhtenä kriteerinä tarvittavia palveluita määritettäessä. Tässä hallituksen esityksessä ei kuitenkaan esityksen perustelujen mukaan ole tarkoitus ottaa lainsäädännöllisesti kantaa haittaluokituksen soveltamiseen muualla kuin työtapaturmavakuutuksessa. Edelleen esityksessä todetaan, että tapaturmavakuutuslain mukaisen haitan käsitteen soveltuvuus ja haittaluokituksen käyttäminen muissa etuusjärjestelmissä on tarkoituksenmukaista ratkaista erikseen kunkin järjestelmän tavoitteet ja tarpeet huomioon ottaen.

Esityksen yhteydessä olisi kuitenkin tullut puuttua myös lain soveltamisalaan. Asetuksella säädettävä haittaluokitus on puhtaasti lääketieteellinen, yksilölliset ominaisuudet ja tarpeet ohittava, mekaaninen luokitus. Tapaturmavakuutuslain mukainen haittaraha, jonka suuruus määräytyy em. haittaluokituksen perusteella, on tarkoitettu korvaamaan tapaturmasta aiheutunutta toimintakyvyn alenemista. Vammaispalveluilla ja Kelan tuilla taas tuetaan yksilöllistä, jäljellä olevaa toimintakykyä. Siten haittaluokitus ei sellaisenaan sovellu vammaispalveluiden tai Kansaneläkelaitoksen etuuksien myöntämisperusteeksi. Mm. vammaisfoorumin mukaan tapaturmavakuutuksen haittaluokitusta käytetään virheellisesti muita palveluja ja tukia myönnettäessä. Esimerkkejä tästä ovat Kelan 16 vuotta täyttäneen vammaistuen, vammaispalvelulain mukaisten kuljetuspalveluiden ja kuntien muiden vammaisille tarkoitettujen palveluiden myöntämisharkinta. Lainuudistuksesta seuraava haittaluokituksen heikennys vaikuttaa suoraan

vammaisten palvelujen saantia heikentävästi. Lainuudistus vaikuttaa haittaluokitusta kiristävästi esimerkiksi sokeisiin henkilöihin. Sokeiden haittaluokitus pudotettaisiin luokasta 20 luokkaan 18. Tämä saattaa merkittävästi heikentää sokeiden ihmisten palvelujen saantia jatkossa.

Emme hyväksy uudistuksen mukanaan tuomaa haittaluokituksen heikennystä. Lisäksi niiden palvelujen tarjoamista harkittaessa, joissa henkilön yksilöllinen tilanne on ratkaiseva tekijä, ei tule erityisesti painottaa asetuksella säädettyä haittaluokitusta. Haittaluokituksen ei tulisi olla pääasiallinen tekijä, kun määritellään vammaispalveluiden tai Kelan etuuksien tarvetta.

Valiokunnan mietinnössä kiinnitetään huomiota tasa-arvonäkökulmasta tapaturmavakuutuslain nojalla työntekijän kertakorvauksena maksettavan haittarahan suuruuden eroihin miehillä ja naisilla. Näkemyksemme mukaan kertakorvauksena maksettavan haittarahan suuruuden määrittämiselle on kehitettävä muu kuin sukupuolten tilastolliseen elinikään perustuva kriteeri.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että lakiehdotus hyväksytään valiokunnan mietinnön mukaisena ja

että hyväksytään kaksi lausumaa.

Vastalauseen lausumaehdotukset

- 1. Eduskunta edellyttää, että lain nojalla säädettävällä asetuksella haittaluokitukselta ei tule heikentää nykyisiä haittaluokituksia.*
- 2. Eduskunta edellyttää, että tapaturmavakuutuslakiin nojautuva haittaluokitus ei saa sellaisenaan määritellä vammaispalvelujen ja -etuuksien saantia.*

Helsingissä 8 päivänä joulukuuta 2009

Satu Taiveaho /sd
Anneli Kiljunen /sd
Marjaana Koskinen /sd

Erkki Virtanen /vas
Päivi Räsänen /kd